

SITGES

Undorból születnek

SZABÓ ÁDÁM

A FILMES VILÁG EGYIK LEGERŐSEBB ZSÁNERFESZTIVÁLJA JÖVŐRE ÜNNEPLI FÉL ÉVSZÁZADOS FENNÁLLÁSÁT.

Noha a kerek évfordulóra még várni kell, a szervezők máris apait-anyait beleadnak a show-ba. Idén a *Star Trek* 1966-os indulása előtt rótták le a tiszteletköroket, jövőre Drakula szívja a látogatók véréét. Óriási kéz magasodik a Hotel Meliá előtt: „Hosszú és eredményes életet!” kíván a vulkáni köszönés. A rajongók fotóznak, mások viccelődnek: a George Pal-film masinája után formázott Időgépj-díj egyik büszke tulajdonosa, a Chekovot játszó Walter Koenig a műemléket puszilgatja. Bruce Campbell lehengerlően humoros sajtótájékoztatón uralja a terepet, Christopher Walken nyugodt hangon anekdotázik Michael Cimínóról és a *Tiszta románc*ról, Paul Schrader teoretikusként összegzi a film médiumának lehetőségeit.

Közbeszól a szeszélyes mediterrán időjárás, napokon át zuhog az eső Katalóniára. A rossz idő illik az idei tematikához. Testroncsolás, pszichózis sokkolja a publikumot, holott a fesztivál eleje még nem ilyesmivel kecsgetet. *Szólít a szörny* (*A Monster Calls*), J.A. Bayona *young adult*-adaptációjában szórványosak a hispán művészhorror-jegyek, a nemsokára *Jurassic World*-folytatást jegyző barcelonai immár Spielberg könnyzaccsóingerlő csoda-blockbusterreivel rokonszenvez. Kamaszfantasy-jében a 12 éves Connor meséktől, rajzoktól, famonstrum-mentorától inspirálva békél meg fiatal anyukája halálával. Szimbolikája hol tolakodó (didaktikus mondatfűzés), hol frappáns (az 1933-as *King Kong* vetítése ósrégi projektorral), a film igazából szuperjiccs, de a jóleső fajtából. Kim Ji-woon *Árnyak kora* (*Miljeong*) című történelmi drámája ellenben gyomrossal ér fel. Újabb zsánerhez nyúlt a rendező szellemstornak álcázott tudathorror (*Két nővér*), melodramatikus

bérgyilkosfilm (*Keserédes élet*), humoros spagetti western-idézet (*A jó, a rossz és a furcsa*), felkavaró revanstragédia (*I Saw the Devil*) és Schwarzenegger nyugdíjas-akciója (*Erőnek erejével*) után. Velencében startolt friss mozija a japánok által megszállt Koreában játszódik az 1920-as évek végén, és gyorsan kiderül, egyik tábor sem makulátlan. Kémthrillerként épp oly hatásos (a nyitó akciószekvencia, majd a későbbi vonatos espionage nagyszerűek), mint börtönbe vetettek, önmagukat halálra éhezhető, nyelvüket elharapó rebellis páriák traumadarabjaként. Naturalisták, zsigerekig hatolók a japánokhoz fűződő kínzásscénák, a lázadók bármikor elbukhatnak. Az *Árnyak kora* patriotizmusát jelentősen tompítja az alkotói szándék: árulásról, lojalitásról, hovatovább, nemzeti és egyéni skizofréniáról ejt keresetlen szavakat a mű. Legutóbbi a főhős, a japánokkal dolgozó, ám koreai sorból való rendszerszolgahumánus pálfordulása, illetve összeomlása jelképezi. Hátat fordít a rideg gépezetnek, majd amikor nyomás hatására farkasok elé dobja néhány partnerét, válságba jut. Férfiballadája végül elégtétellel zárul: Kim bajtársias thrillerében csodálatos a Ravel *Bolerójára* koreografált merénylet, a japán megszállók főhadiszállása felé robbanóanyaggal bicikliző anarchista snittje ugyanannyira ijesztő, mint katartikus.

Taylor Sheridan tavaly a *Sicario* írójaként szerzett kritikai elismerést, a *Mindenáron* (*Hell or High Water*) kortárs westernjét látva egyetlen téma mellett elkötelezett szerzőnek látszik: most is az erkölcsi tartás érdekli. Morális pólusok ütköznek: az egyik oldalon makacs öszvérként strázsált Jeff Bridges szüklátóként, bárdolatlan Texas Rangerje, a másikon két bankrabló fivér, akik más

választásuk nem lévén, íratlan parancsokat szegnek. A törvény őre rasszista, a Howard-testvérek viszont árnyalt figurák. Dinamikájukat Tanner lobbanékony-sága és Toby szűkszavúsága, nyugodtsága biztosítja. Sheridan és a rendező David Mackenzie jellemtragédiákból skiccel gazdag tablót nincstelenségről, csonka familiákról, bankrendszer-kritikáról („Ezek a rohadékok vették el az őseim földjét.” – dörgöli Bridges orra alá a társa zsörtölődéseibe belefáradt indián seriffhelyettes az egyik kirabolt Texas Midlands Bank előtt), ám legfőképpen erőszakos hajthatatlanság és kétségbeesett zsványkodás oppozíciójáról. Nick Cave, Warren Ellis bús taktusai a klasszikus John Wayne-imágó elfajzása fellett törnek pálcát, a *Vad bandába*, a Clint Eastwood-féle *Tökéletes világba* illő vándorbűnöző-életmódot gyászolják – a *Mindenáron* végső etikai összecsapása kétértelmű, saját nézőpontjából ugyanis mindkét félnek igaza van.

Jöhet a feketeleves. Sitgesbe idén több olyan rémdráma is befutott, amelyek így vagy úgy, de a szülő-gyerek viszonyról tár föl szörnyűségeket. Az *Édesanyám szeme* (*The Eyes of My Mother*) döbbenetes erejű családi tragédia. Helyszíne az amerikai gótikában, hangulatfestészete a német expresszionizmusban gyökerezik. Az 1990-es születésű Nicolas Pesce fekete-fehér debütje nem éri be az „örült nő”-kliséekkel. Hősnője, Francisca traumája generációról generációra ívelő nyavalya. Múltját ugyanúgy fertőzi, mint jelenét, ráadásul a lány mindezt a jövőre is kiterjeszti, olyannyira rátelepedett a betegsége. Szülei „home invasion”-áldozatok, őt magát egy életre megnyomorította, de újjá is szülte a rémtett. Pesce celluloid-rémálma depresszív pillanatokban tobzódik. Fordulópont, amikor Francisca egy védtelen anya kocsjába kérezkedik, elrabolja a csecsemőjét, hogy a sajátjaként nevelje, a nőt pedig foglyul ejti. Házában raboskodik a szülők egykori támadója is. Megöli őt, miután közel férközött hozzá. Örök visszatérést látat az *Édesanyám szeme*: a régi iszonyatra patológiusan vágyakozó Francisca úgy láncol magához kisdededet, ahogy ő és a lakásba zárt támadója tették egymással, az anyák ugyanúgy vesznek oda, mint egykor az övé. Noha a finálé véres igazságot hoz, retinába égnék a meditatív távoli felvételek, a sötétbe burkolózó arcok. Lebénít a torokvá-

gástól némák fojtott sikolya, az aszott testű, katatón édesapa dermedtsége.

Okkult horror-e vagy sem? – teszi fel a kérdést csendben, sorok közé rejtve Ali Abbasi lassú tűzön égő *Shelley*-je. Tavát pásztáz, sűrű erdőbe hatol a felvevőgép, valami misztikus, leírhatatlan eljövetelet hirdeti a természet. A *Shelley* halk szavú *Rosemary gyermeke*-repirze az utolsó pillanatban sem tisztázza a román házvezetőnő által kihordott, a jómódú dán családnak szült csecsemő eredetét. Abbasi gyorsan leszámol a prekoncepciókkal. Nemhogy lemond az explicit erőszakról, egy árva lelket sem hoz be a képbe, akiről kiderülne, valamilyen kapcsolat fűzi *Shelley*-hez, a születendő kislányhoz. Atmoszféraköltőként a némaság erejében hisz, képekben fogalmaz. Hirtelen elsötétül a bébit mutató ultrahang-monitor, látomások, suttogások viszik tévútra a karaktereket, a gyanakvó családapa megsérül favágás közben. Vagyonos skandinávok zsákmányolnak ki egy kelet-európai nőt. Önző okból cselekednek, bűnhődésük is ebből fakad. A házastársi horror matrónája, Louise végül foggal-körömmel ragaszkodik a lányához, és hiába teszi el láb alól Kaspert, a férjét, a borzalom sosem fogja elkerülni őt. Nyugtalanító darab, örökké csak várunk a rosszra.

Babak Anvari iráni kísértetmeséje, az *Árnyék alatt* (Zir-e

Sayeh) valójában földhözragadt tétel. Műfajnyelven, ám zseniálisan közelít rá egy anya-lány kapcsolatra. A történet színhelye Teherán 1988-ban, az iraki-iráni Városok Háborúja idején. Láthatjuk, miképp űzi az apát a csatamezőre háború, miként szakít szét családokat és hogyan bír helytállásra egy fiatal nőt, akit a patriarchális társadalom csador viselésére kényszerít, majd kiebrudal az orvosi karról. Feminista rémrege ez, centrumában a bizalom/ bizalmatlanság kínzó dilemmája. Az anya eleinte hókuszpókuszoknak véli lánya beszámolóit, később rájön az igazságra, és ekkor már gyermeke szeretetéért is küzdenie kell. Dzsinn ólálkodik az otthonban, az ártó szellem egy kislány testébe költözik, alvajáráásra és borkarmolásra bírja őt – az anyának már csak ezért sincs könnyű dolga. Beszakadt plafonon át suhan a rém, jelenléte legalább olyan hátborzongató, mint az *Ördöggerinc* című del Toro-horror árvaházudvarába fúródott bombája. A film vége nyitott, akárcsak a szabadban magasodó robbanófej, a leomlott tető kísértete sem tűnik el.

A nemi szerepek és a domesztikált lét határai mosódnak el a *Vadvidékben* (*La región salvaje*). Amat Escalante újabb sokkterápiája társadalmi drámát ötvöz erotikától fűtött *creature feature*-rel, a felbukkanó szörnyeteg az emberi relációk metaforája

Zulawski *Birtoklása* után szabadon. Új-fent bátrabbak a nők: a szörnyvel intim viszonyba keveredett szépség, Veronica felszabadítja a rossz házasságban sínylődő édesanyját, Alejandrát. Escalante férfialakjai jóval esendőbbek: az utóbbi nő bátyja jó szándékú, ám halálra ítélt homoszexuális, férje betegesen féltékeny, agresszív, de gyenge férfi, akit idősebb szülei hoznak ki a börtönből. A gender-metamorfózis eközben a beteljesülés felé közeledik, de ennek is ára van. Vero, az üstökösrel érkező földönkívüli beavatkozó ténykedése révbe viszi Alét, de addigra mindketten bemocskolódnak.

Iko Uwais, *A rajtaütés*-mozik sztárja és Ti West, a vérfagyasztó lassúsággal araszoló horrorok (*Az ördög háza*, *The Sacrament*) kortárs wunderkindje parádéval kápráztatták a nézőket. Bár a *Fejlövés* (*Headshot*) élvezetes indonéz *Bourne*-átirat temérdek anatómiai brutalitással, *Az erőszak völgye* (*In a Valley of Violence*) emlékezetesebb. Ügyes, karikírozó posztmodern bosszútörténet, West a vadnyugati idiotizmust húzza karóba. Leszolgált polgárháborús veterán és egy helyi keményfiú akasztják össze a bajszukat – ha az utóbbi nem inzultálja a katonát, semmi baj nem történik. Így viszont halál követ halált, a direktor szikár tempóban terel bennünket a fekete humorban dúskáló nagy leszámolásig. •

